

Itt a farsang áll a bál...

A XXI. századi farsang nem arról szól, mint elődeink idején, bár vannak területek, ahol még őrzik a hagyományokat. Ismerjük meg mi is az a farsang, és mi az, ami mindenkinek a farsangot jelenti ma is.

A farsangi időszak január 6 – n, *Vízkeresztkor* kezdődik. Zajkeltéssel, vagyis a farsang kihirdetésével. Egészen *Hamvazószerdáig*, a Nagyböjt kezdetéig tart. Kb. 6hét.

A farsang e két végpontja között a szokások nagy gazdagsága kápráztatja el a az érdeklődőket. A szokások, hiedelmek főleg farsangvasárnaphoz, farsanghétfőhöz, húshagyókeddhez, azaz népi összefoglaló nevén a farsang farkához tapadnak, ahhoz az időhöz, amikor már „szökik” a tél.

A farsang végét jelzi a gyerekek által farsang utolsó előtti vasárnapján, az úgynevezett *talalaj-vasárnapon* előadott adománygyűjtő szokás. Már korán reggel a gyerekek énekelve jártak házról- házra. Dalukat Kodály Zoltán Villó című gyermekkari művében dolgozta fel.

(Talalaj ,talalaj Tök Lőrinc! Láncba szökött a kakas, Feldöntötte a vaját. Mivel sütik a rétest? – Kútyi vízzel. Hát a bélest? –Pataki vízzel. Agyigó, agyigó, fassang, fassang. stb. ...)

Az igazi nagy ünneplésre való előkészület a farsang vasárnapja előtti utolsó csütörtöki napon kezdődik, melyet a nagy evés-ivásról *kövércsütörtök*nek neveztek. Ma torkos-csütörtökként az éttermek akciókkal csábítják a vendégeket nagy eszem-izsomra.

Kövércsütörtökön jó ételeket fogyasztottak, fánkot sütöttek, hogy biztosítsák a bő termést, a disznó hízását. Csütörtökön éjfélől szombat estéig böjt következett, hogy ezután hamvazószerdáig evés, ivás, tánc, bál, játékok, vidámság uralkodjék mindenfelé. Ez az időszak ugyanis nem más, mint az elkövetkezendő tavasznak való örvendezés. Nagy örömmel „kergetik” a telet.

Ami az ételeket illeti, mindenütt arra törekedtek, hogy a készített ételmennyiség elfogyjon, hisz hamvazószerda már böjtöt hoz.

A farsang ételei: disznóhús, káposzta, kocsonya, fánk és természetesen bor és pálinka bőségesen.

A farsangolásnak megvolt a hagyományos generációs rendje. Külön farsangja volt a gyerekeknek és a felnőtteknek. A gyerekek ilyenkor akár bált is rendezhettek maguknak délután egy-egy családnál vagy az iskolában.

Farsangvasárnap volt talán az egyetlen alkalom, amikor a nők emberek is táncoltak, és a 30 sőt 35 éves asszonyok is elmehettek táncolni férjükkel a nők emberek báljába. De azért farsang a farsang, hogy még az idősebbek is mulathassanak.

A legtöbb helyen háromnapos táncmulatság, bál fejezte be a farsangot. A legények muzsikusokat fogadtak és végigjárták a lányos házakat, eljárták előttük a *pálcástáncot*. Körbeálltak, mindegyik kezében egy pálca volt, és néhány kört tánclépéssel sétáltak. Fokozatosan szűkítve a kört, amikor összeértek letették a botjaikat. Ezután a leányt szeretője megtáncoltatja. Ezért a lány fizet a legénynek. A legények a kapott pénzt este a kocsmában elmulatták.

A farsang 3 napja általában a következőképpen zajlott le:

1. nap: *Farsangvasárnap* vagy sardóvasárnap. 2 órától reggelig mulatságot tartottak. Ehhez a naphoz a talalaj-vasárnaphoz hasonló népszokás kapcsolódott. A nap reggelén fiúgyerekek jártak énekelve adományokat gyűjteni, *sardóznyi*.

2. nap: *Farsanghétfőn* nem volt muzsikálás, hanem házaknál vendégeskedtek, mulatoztak az ismerősök.
3. nap: *Húshagyókedden* délután 2-től éjfélig táncoltak, mulatoztak. Igazi karneváli hangulat uralkodott. Farsangi köszöntők járták a falvakat és énekeltek: „Hipp, hopp farsang! Itt ölték az ártánt, nem adják a máját csak a szalonnáját.....Adjon az Úristen ennek a gazdának.....”

Az ottaniak tojással, szalonnával ajándékozták meg a köszöntőket. Ahol elmaradt az ajándék, ott alaposan bekormozták a zsugori háziakat.

A farsang három napján országszerte ismert *maskara* néven az a szokás, hogy különböző jelmezekbe öltözött kis csapat rögtönzött tréfákkal járja végig a falut és gyűjt adományt a közös farsangi mulatságra.

Farsangkor a legkülönfélébb alakoskodókkal találkozunk:

- nők férfiruhában és fordítva, túl kövéren vagy soványan stb.
- állatalakok: kecske, medve, gólya, ló, szamár stb.

Napjaink leglátványosabb *farsangi alakoskodása* Magyarországon a Mohácson lakó délszlávok úgynevezett *busójárása*. A busók fából faragott ördögöt ábrázoló álarcokban jelennek meg.

Farsanghétfői hagyomány volt az úgynevezett *tyúkverőzés* is. Dél előtt a legények felöltöztek, egyik cigányasszonynak, másik koldusnak, harmadik menyasszonynak, negyedik vőlegénynek, az ötödik pedig vőfélynak, vagy a felismerhetetlenségig bekormozták magukat.

Bementek minden házba, ahol a vőfélyek elmondták a következő verset: „Hipp, farsang hopp. János uram farsang. Itt is adnak, amit adnak, egy darab szalonnát. Tyúkláb, daruláb, macska ül a szalonnán. Menjenek lehajtani, nekem egy darabot vágni.”A vers után táncoltak, majd a gazdasszonytól lisztet, szalonnát vagy tojást kaptak, amit a kocsmában közösen elfogyasztottak.

A farsangi lakodalmas játékok közül leglátványosabb a nyugat-dunántúli rönkhúzással összekötött mókaházasság. A *rönkhúzást*, tuskóhúzást akkor rendezik meg, amikor a faluban az esztendő során nem volt lakodalom. A férfiak 31 méter magas fát döntöttek ki és ezen húzták végig a falun az álmenyasszonyt és a vőlegényt.

A farsang gondolatköre elsősorban a házasság témája körül forgott. Azokat a lányokat, akik pártában maradtak farsang végén szokás volt kigúnyolni. Szatmárban például ezt a szokást *kongózás*nak nevezték.

A fiúk húshagyókedden sorba járták a kérő nélkül maradt lányos házakat, és kolomprázás közben mondták: pl.: „Húshagyó, húshagyó, lányokat itthagyo”

De a legények sem maradtak ki, ők ezt hallhatták: „Árpakenyér, zablegény, mér maradtál vénlegény.”

A farsangot bezárhatja az úgynevezett *bőgőtemetés* is.

Akkor a zenészek a nagybőgőt tréfásan „eltemetik”, elbúcsúznak tőle, hiszen katolikus helyeken a nagyböjt ideje alatt tilos muzsikálni, táncmulatságot rendezni. Innen a szokás neve.

A farsang farkának nagy mulatozásai után beállt a 40 napos böjt, a tánc-és zenetiltalom. Általában meg is tartották, mert az a hit járta, hogyha böjtben táncolnak, akkor még érés előtt lehullik a szilva.

A farsanghoz számos termésvarázsló cselekmény, hiedelem kapcsolódik. Az időjárásból a termésre lehetett következtetni. Ha húshagyókedden esett az eső vagy a hó, akkor bő kukoricatermésre lehet számítani. Ha nem esik az eső, akkor a várható kukoricatermés gyenge lesz.

Göcsejben azon a napon főzőkanállal megütögetik a gyümölcsfákat, hogy jól teremjenek. Az ilyenkor vetett mag és ültetett palánta is jól fog teremni

Felhasznált irodalom:

Penavin Olga: Népi kalendárium (Újvidék, 1986.)

Raffai Anna: Dramatikus népszokásaink 1. kötet: Jeles Napok (Bp., 1969.)

Kaposi Edit- Maác László: Magyar népi táncok és táncos népszokások (Biblioteka Kiadó, Bp., 1958.)

Dömötör Tekla: Régi és mai magyar népszokások (Tankönyvkiadó, Bp., 1986.)

Dömötör Tekla: Magyar népszokások (Corvina Kiadó, Bp., 1972.)

Bogdán István: Régi magyar mulatságok (Magvető Kiadó, Bp., 1978.)